

Міністерство аграрної політики України

*Вісник Харківського
національного технічного
університету сільського
господарства імені
Петра Василенка*

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

ВИПУСК 72

*Рішенням Президії ВАК
України від 15.12.2004 року
Вісник ХНТУСГ
включений до Переліку
фахових видань з
економічних наук*

Харків – 2008

Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип. 72. – Харків: ХНТУСГ, 2008 р. – 458 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка. Протокол № 10 від 26.06.2008 р.

Редакційна колегія: МАЗОРЕНКО Д.І., чл.-кор. УААН, к.т.н., проф. (відповідальний редактор); АМБРОСОВ В.Я., чл.-кор. УААН, д.е.н., проф.; АМОСОВ О.Ю., д.е.н., проф.; АНТОНЕНКО Л.А., д.е.н., проф.; БЕЛЕБЕХА І.О., д.е.н., проф.; БОГОМОЛОВ О.В., д.т.н., проф.; ВОЙТОВ В.А., д.т.н., проф.; ЗАВГОРОДНІЙ О.І., д.т.н., проф.; ЗАЙКА П.М., академік УААН, д.т.н., проф. (заступник відповідального редактора); ІВАНОВ М.І., д.т.н., проф.; КРАСНОБАЄВ В.А., д.т.н., проф.; ЛЕБЕДЕВ А.Т., д.т.н., проф.; МАЗНЕВ Г.Є., к.т.н., проф.; МАНЧИНСЬКИЙ Ю.О., д.т.н., проф.; МАРЕНИЧ Т.Г., д.е.н., проф.; МІРОШНИК О.В., к.т.н., доц.; НАУМЕНКО О.А., к.т.н., проф.; ПАСТУХОВ В.І., д.т.н., проф.; ПЕРЦЕВИЙ Ф.В., д.т.н., проф.; ПРАХОВНИК А.В., д.т.н., проф.; РИЖКОВ В.Г., д.е.н., проф.; САВЧЕНКО П.І., д.т.н., проф.; САНДОМИРСЬКИЙ М.Г., к.т.н., проф.; САХАРАВИЧ В.Д., д.т.н., проф.; СИЧОВ І.П., д.т.н., проф.; СІДАШЕНКО О.І., к.т.н., проф.; СКОБЛО Т.С., д.т.н., проф.; СОЛОШЕНКО О.В., к.с.-т.н., проф.; ТІЩЕНКО Л.М., д.т.н., проф.; ТУРЧЕНКО М.М., к.е.н., проф.; ФУРМАН І.О., д.т.н., проф.; ЧЕРЕНКОВ О.Д., д.т.н., проф.; ЧЕРЕПНЬОВ А.С., д.т.н., проф.; ШИНКАРЕНКО В.Г., д.е.н., проф.

Редакційна колегія випуску: АМБРОСОВ В.Я., чл.-кор. УААН, д.е.н., проф. (відповідальний редактор); АМОСОВ О.Ю., д.е.н., проф.; АНТОНЕНКО Л.А., д.е.н., проф.; БЕЛЕБЕХА І.О., д.е.н., проф.; РИЖКОВ В.Г., д.е.н., проф. (заступник відповідального редактора); МАЗНЕВ Г.Є., к.т.н., проф. (відповідальний секретар); МАРЕНИЧ Т.Г., д.е.н., проф.; ТУРЧЕНКО М.М., к.е.н., проф.; ШИНКАРЕНКО В.Г., д.е.н., проф.

Адреса редакції:

61002, м. Харків, вул. Артема 44, тел. (057)716-4168, (057)716-41-54

Засновник – Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 8315 від 16.01.2004р.

© Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

РОЛЬ ВЛАСНОСТІ У ДОХІДНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Амбросов В.Я., д.е.н., професор, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

У статті розглядаються питання ролі власності у дохідності сільськогосподарських товаровиробників та напрями підвищення її впливу на результативність діяльності агроформувань.

The questions of the role of property in the profitability of agricultural production and directions of increase of its influence on efficiency of agrarian producers are considered in the article.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Стабільність і динамічний розвиток сільськогосподарського виробництва, позитивні соціальні процеси забезпечуються в умовах дохідності і оптимальної рентабельності господарств. В свою чергу велике значення в підвищенні дохідності агропромислового виробництва належить власності. Власність у системі матеріального виробництва є пріоритетною базою всієї системи соціально-економічних відносин на селі. Реорганізація відносин власності у сільському господарстві передбачала надання економічної свободи товаровиробнику, підвищення особистих інтересів його в досягненні кінцевих позитивних результатів. Реалізуючи право власності, товаровиробник повинен вільно обирати форму господарювання, володіти і розпоряджатися засобами виробництва. Тобто усі форми господарювання за своєю природою повинні створюватися за єдиним принципом – досягнення високого рівня особистих інтересів власників землі та майна з використанням потенціалу приватної власності, на основі якої створено 96,6% підприємств. Тому порівняння різних форм господарювання за економічною результативністю без врахування ролі власності є штучним і не може бути об'єктивним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням власності у своїх дослідженнях значну увагу приділяли В.В. Юрчишин, О.М. Онищенко, П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, П.І. Гайдуцький, О.М. Бородин та ін. Однак, невирішеним залишається

вдосконалення методології бухгалтерського обліку щодо витрат.

Дослідження початкового етапу облікового процесу трансакційних витрат – їх первинного обліку доводить, що чинна система документування не дає можливості отримати чи відокремити інформацію про них, що в подальшому призводить до неможливості окремого аналітичного та синтетичного обліку трансакційних витрат та до зниження ефективності управлінських рішень, пов'язаних з ринковою взаємодією.

Література.

1. Кирейцев Г.Г. Глобализация экономики и унификация методологии бухгалтерского учета: Научный доклад. – Изд. 2-е, перераб. и доп. - Житомир: ЖГТУ, 2008. – 76 с.

2. Коуз Р. Фирма, рынок и право / Научн. ред. рус. перевода «РИКа» Капелюшников. – М.: «Дело ЛТД» при участии изд-ва «Catallaxy», 1993. – 192 с.

3. Вільямсон О.Е. Економічні інституції капіталізму: Фирма, маркетинг, укладання контрактів. – Наук. ред. укр. перекладу – С. Бушуев. К.: «АртЕк», 2002. – 472 с.

УДК 657

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Канцдал Н.А., к.е.н., Полтавська державна аграрна академія

Систематизовано підходи щодо відображення в обліку біологічних активів, визначення фінансового результату від сільськогосподарської діяльності для уточнення окремих положень облікової політики підприємства, що сприятиме адекватному відображенню інформації про біологічні активи в системі обліку та звітності.

Постановка проблеми в загальному вигляді. З 1 січня 2010 року новим явищем для обліку діяльності сільськогосподарських підприємств стало запровадження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи».

Головною ознакою визнання біологічних активів як об'єктів обліку і контролю є здатність живих організмів (рослин або тварин) у процесі біологічних перетворень приносити економічні вигоди власникам.

Поява нових об'єктів обліку – власне, біологічних активів – принципі змінює назви існуючих об'єктів обліку та появу принципово нових облікових об'єктів, таких як площи відповідних сільськогосподарських культур, вирощуваних у ході виробничого циклу.

Змінюється порядок оцінки активів, в основі якого покладено принцип справедливої вартості, що має значення для інвестиційної діяльності сільськогосподарського виробництва.

Проблемні аспекти застосування П(С)БО 30 «Біологічні активи» в Україні обумовлені галузевими особливостями та недостатнім досвідом калькуляційного обліку сільськогосподарського виробництва. До того ж, світова практика бухгалтерського обліку сільськогосподарської діяльності не накопичила достатнього досвіду з обліку біологічних активів, а міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство» не має широкої практики застосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні положення методології й організації обліку та контролю біологічних активів висвітлено у працях представників вітчизняної наукової еліти (І.Ф. Голова, В.М. Жука, Г.Г. Кирейцева, М.М. Коцупатрого, І.Ф. Огійчука, Л.К. Сука, П.Л. Сука) та інших науковців, широко відомі в науково-практичних конференціях. Однак, питання раціональної побудови системи обліку і контролю біологічних активів у практичній діяльності сільськогосподарських підприємств висвітлені ще недостатньо.

Г.Г. Кирейцев, оцінюючи стандарт 30 «Біологічні активи» з точки зору методологічної чистоти його категорій та методів обчислення окремих показників, відмічає вкрай недостатній її рівень [2, с. 17].

Проте, існує потреба щодо створення системи обліку, здатної забезпечити достовірне облікове відображення вигуску сільськогосподарської продукції, біологічних активів з урахуванням їх специфічних характеристик.

Додаткового осмислення потребує ряд питань, пов'язаних із ціною біологічних активів, визначенням фінансового результату та відображенням інформації про них у фінансовій звітності.

Цілі статті. Зміни в організації обліку сільськогосподарської діяльності, що відбуваються внаслідок запровадження П(С)БО 30 «Біологічні активи» стосуються: об'єктів обліку; плану рахунків; оцінки активів; нарахування зносу; визначення фінансового результату від

сільськогосподарської діяльності, фінансової та статистичної звітності.

З урахуванням окресленого кола питань, що потребують вирішення, метою статті є обґрунтування теоретичних методологічних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації та методики обліку і контролю біологічних активів у сільськогосподарських формуваннях.

Виклад основного матеріалу. Методологічні зміни, пов'язані з П(С)БО 30 «Біологічні активи» потребують удосконалення облікової політики сільськогосподарських підприємств.

В ході дослідження за результатами анкетування підприємств Полтавської області виявлено, що їх облікова політика в частині, що регламентує основні засади обліку біологічних активів, містить ряд недоліків організаційно-методологічного характеру, які потребують уточнення.

З цією метою пропонується внести зміни до окремих розділів наказу, про що викладено нижче.

Оскільки керівництво підприємства самостійно визначає об'єкти обліку біологічних активів, у наказі про облікову політику необхідно відобразити позиції щодо визнання біологічних активів як об'єктів обліку.

Біологічний актив має властивість давати сільськогосподарську продукцію, проте сам він не є предметом купівлі-продажу.

До об'єктів обліку біологічних активів рослинництва відносять види (підвиди) сільськогосподарських рослин чи окремі культури, тваринництва – види тварин, або однорідні групи біологічних активів, які складаються з певних статевих вікових (технологічних) груп.

Визначені в обліковій політиці об'єкти обліку біологічних активів будуть основою для уточнення робочого плану рахунків та відкриття облікових регістрів.

В частині обліку сільськогосподарської діяльності за П(С)БО 30 «Біологічні активи» робочий план рахунків має враховувати зміни, що внесені до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Інструкції про його застосування, та деяких П(С)БО, що стосуються розкриття інформації про біологічні активи у фінансовій звітності.

Важливим є врахування вимог щодо відображення інформації про біологічні активи у фінансовій звітності та у Примітках до неї.

Оцінку та облік біологічних активів рослинництва доцільно здійснювати за первісною вартістю, тваринництва – за справедливою

вартістю.

З метою встановлення справедливої вартості біологічних активів підприємство може використовувати власну методику з використанням додаткових джерел інформації, таких як остання ринкова ціна операції з біологічними активами, ринкові ціни на аналогічні активи, з урахуванням індивідуальних характеристик їх біологічних перетворень.

Необхідність створення комісій оцінки біологічних активів зумовлена потребою об'єктивного їх первісного визнання. У додатку до наказу про облікову політику доцільно зазначити склад постійної комісії оцінки та розподіл обов'язків між її членами.

Підприємство самостійно визначає перелік об'єктів витрат сільськогосподарської діяльності та з урахуванням вимог П(С)БО 16 «Витрати». Назви та зміст статей витрат повинен відповідати відповідному рахунку або елементу витрат.

Питання амортизації стосується довгострокових біологічних активів, які визначені і відображені за первісною вартістю з урахуванням суми зносу і втрат від зменшення корисності. Довгострокові біологічні активи, оцінені за первісною вартістю, відносяться в одну групу і обліковуються окремо від довгострокових біологічних активів, оцінених за справедливою вартістю.

Об'єктом амортизації біологічних активів рослинництва і тваринництва є їх первісна вартість, зменшена на ліквідаційну вартість, яку підприємство визначає самостійно.

Якщо стає можливим визначити справедливую вартість довгострокового біологічного активу, який оцінюється за первісною вартістю, нарахування амортизації на нього припиняється і він переводиться до групи довгострокових біологічних активів, які оцінюються за справедливою вартістю.

Так, первісне визнання біологічних активів об'єктом обліку доцільно оформлювати відповідним актом [1, с. 50].

Законодавчі норми, що діють в Україні, мають гнучкі, не завжди однозначні формулювання, що створює атмосферу для розвитку креативного обліку. Тож, підприємство може застосовувати як рекомендовані, так і власні розроблені документи при умові розкриття їх змісту і призначення у обліковій політиці та включенні до переліку документообороту.

Висновки. Отже, облікова політика розглядається як внутрішній документ, в якому повинні враховуватися вимоги державного регулювання, методологічні засади обліку біологічних

активів, а також позиції суб'єктів підприємницької діяльності щодо дотримання. Це сприятиме адаптації обліково-економічних систем сільськогосподарського підприємств до законодавчих змін, зокрема пов'язаних із застосуванням П(С)БО 30 «Біологічні активи», а також забезпеченню інформаційних потреб управління.

Література.

1. Облік сільськогосподарської діяльності: Навчальний посібник / ред. Жука В.М. – К.: Видавництво ТОВ «Юр-Агро-Веста», 2007. – 338 с.
2. Кірейцев Г.Г. Умови розвитку бухгалтерського обліку в сільському господарстві України // Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи. II Міжнародна наук.-практ. конф. 36. тез та виступів. – К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – С. 9-19.
3. Жук В.М. Нові методологічні засади обліку сільськогосподарської діяльності та проблеми практичного застосування П(С)БО 30 «Біологічні активи» // Облік і фінанси АПК. – 2006. – № 6. – С. 34-42.
4. Маренич Т.Г. Облік поточних біологічних активів згідно П(С)БО 30 «Біологічні активи» // Облік і фінанси АПК. – 2006. – № 12. – С. 108-114.
5. Михайлов М.Г. та ін. Проблемні питання впровадження П(С)БО 30 «Біологічні активи» // Облік і фінанси АПК. – 2006. – № 12. – С. 100-107.
6. Голов С.Ф. Облік сільськогосподарських активів за справедливою вартістю: проти течії // Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи. II Міжнародна наук.-практ. конф. 36. тез та виступів. – К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – С. 21-23.
7. Коцупатрий М.М. Щодо обліку біологічних активів // Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи. II Міжнародна наук.-практ. конф. 36. тез та виступів. – К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – С. 23-26.
8. Сук П.А. Облік використання сільськогосподарської продукції в виробництві // Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи. II Міжнародна наук.-практ. конф. 36. тез та виступів. – К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – С. 44-46.
9. Павлюк Н.А. Необхідність змін в регламентуванні пільгового оподаткування сільськогосподарських підприємств у зв'язку з запровадженням П(С)БО 30 «Біологічні активи» // Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи. II Міжнародна наук.-практ. конф. 36. тез та виступів. – К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – С. 29-31.
10. Іщенко Я.П. Облік біологічних активів та управління витратами сільськогосподарських підприємств // Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи. II Міжнародна наук.-практ. конф. 36. тез та виступів. – К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – С. 72-74.

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ МОТИВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ АГРАРНОЇ ПРАЦІ

Копчаковський Є.О., асистент, Полтавська державна аграрна академія

Стаття присвячена дослідженню основних складових мотиваційного механізму аграрних підприємств і формуванню політики стимулювання працівників сільськогосподарського виробництва.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Значна кількість вітчизняних і закордонних вчених-економістів присвятили свої дослідження і публікації питанням мотивації праці в сфері сільського господарства. Однак значна частина теоретичних і практичних питань пов'язаних з мотивацією праці в сільському господарстві залишилися частково або повністю нерозглянутими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Свої наукові праці даній проблемі присвятили Адамчук В.В., Багрова І.В., Богиня А.П., Витицький О.А., Дієсперов В.С., Генкін Б.М., Лишиленко В.І., Малік М.Й., Маслоу А., Машенков В.Ф., Оучі У., Слезінгер Г.Е., Струмлін С.Г., Якуба К.І. та інші.

Цілі статті. Зокрема мало досліджена проблема формування ефективного механізму мотивації в галузі сільського господарства в умовах організаційно-правових перетворень і ринкових умов господарювання. Зараз актуальним є питання визначення впливу цілої низки технологічних, організаційних і соціально-економічних факторів на рівень ефективності праці, розробки науково обґрунтованих норм виробітку і обслуговування та формування ефективної системи організації праці в сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Взагалі, під системою мотивації трудової поведінки та діяльності працівників матеріальної сфери розуміють суб'єктивний аспект їх діяльності, який проявляється в дії через формування внутрішніх та зовнішніх регуляторів, які є місцем формування мотивації трудової поведінки та діяльності [2, с. 71]. Основними її елементами є економічні потреби, інтереси, стимули і мотиви, від взаємодії яких залежить дієвість мотиваційної системи у цілому.